

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében meghatározott előreláthatósági korlát vizsgálata

Szerző:

dr. Tóth Zsuzsanna

Dunaújváros, 2024. március 10.

Bevezető gondolatok

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) a kártérítés szabályait jelentősen megreformálta olyan értelemben, hogy míg az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 318. és 339. §§-ai - a kártérítés mértékének méltányosságból történő mérséklésének lehetőségétől eltekintve - egységesen rendezték a szerződésen kívül okozott és a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősséget¹, addig a Ptk. két hangsúlyos ponton változtat a szabályozáson, nevezetesen a kimentés és a megtérítendő kár feltételeinél.²

A Ptk. 6:142. §-a rendelkezik a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősségről, mely szerint *aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.* A hivatkozott rendelkezésből kitűnően megállapítható, hogy a szerződésszegéssel okozott károk tekintetében egy objektív felelősségi rendszert állított fel a jogalkotó, szigorú kimentési feltételekkel. Ehhez a változtatáshoz szorosan kötődik, azt egészíti ki a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében szabályozott előreláthatósági korlát, mely a megtérítendő károk mértékére vonatkozik. E szerint *a szerződésszegés következményeként a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt.*

A fenti két szabály együttes alkalmazása teszi lehetővé a szerződő felek közötti megfelelő kockázatelosztást.³

Jelen szakdolgozat témája a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében szabályozott, a kártérítés mértékének meghatározásánál figyelembe veendő előreláthatóság, mely nem tévesztendő össze a 6:142. §-ban

¹ rPtk. 318. § (1) bekezdése szerint a szerződésszegésért való felelősségre, valamint a kártérítés mértékére a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a kártérítés mérséklésének - ha a jogszabály kivételt nem tesz - nincs helye. A 339. § (1) bekezdése értelmében aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A (2) bekezdés szerint a bíróság a kárért felelős személyt rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények alapján a felelősség alól részben mentesítheti.

² Ptk. Indokolás 585. o., online forrás: www.parlament.hu

³ Uo. 586. o.

használt előreláthatóság fogalommal. Az előbbi szabály alapján azt kell vizsgálni, hogy a szerződészegő fél milyen károkat láthatott előre, vagy kellett volna előre látnia, míg az utóbbi rendelkezés a szerződészegés okára vonatkozik. Meg kell különböztetni az előreláthatósági korlátot a deliktuális felelősség szabályainál elhelyezett, a Ptk. 6:521. §-ában foglalt előreláthatóságtól is. A két rendelkezés egymáshoz való viszonya a későbbiekben részletesebben is kifejtésre kerül.

A szakdolgozat célja a Ptk. által újdonságként bevezetett előreláthatósági klauzula bemutatása, elemzése, a kapcsolódó problémák és az esetleges megoldások felvázolása. A szabály alkalmazása során felmerülő kérdések megválaszolásának kiindulópontjaként a bevezetésével elérni kívánt cél szolgál. A jogalkotó szándéka szerint az előreláthatósági korlát a szerződészegéssel okozott károk mértékének észszerű határok közé szorításának eszköze. Fő célja „a szokatlan, előre nem látható, rendkívüli és ezért előre nem is kalkulálható károk kizárása”. E rendelkezés ösztönzőleg kíván hatni a szerződő felekre a tekintetben, hogy a szerződéskötést megelőzően vagy legkésőbb annak időpontjában megfelelően tájékoztassák egymást a szerződés megszegésének lehetséges következményeiről. A szabály értelmében, amennyiben a jogosult előtt ismert egy bizonyos kockázat, de a kötelezett arról nem tud, akkor az ezzel kapcsolatban - a kötelezett szerződészegése következtében - beálló kár a jogosult terhén marad. ⁴

⁴ Uo. 588. o.

I. A szabályozás előzményei

I.1. A kontraktuális kártérítési felelősség mérséklése a rPtk. hatálya alatt

A rPtk. felelősségi rendszerében a teljes kártérítés elve volt meghatározó a kár mértéke tekintetében - az egységes szabályozásnak köszönhetően - mind a deliktuális, mind a szerződésszegéssel okozott károk elbírálása során, azzal, hogy utóbbi esetben méltányosságból sem lehetett a károkozót mentesíteni a felelősség alól. A parttalan igényérvényesítés elkerülése érdekében azonban mégis sor kerülhetett a kötelezett részbeni mentesítésére, melynek indoka vagy a bizonyítás eredménytelensége volt, vagy pedig az okozati összefüggés körében került megállapításra, hogy a kár és a szerződésszegés közötti kapcsolat túl távoli.⁵

A Kúria előtt Pfv.21.368/2014. számon folyamatban volt ügyben egy szerződésszegéssel okozott nem vagyoni kárigénnyel kapcsolatban fejtette ki a bíróság, hogy „ha a megtéríteni kért kár csak közvetett, laza oksági kapcsolatban áll a jogellenes magatartással, bírói mérlegelésre tartozó kérdés, hogy a felelősség határát hol célszerű megvonni. Nyilvánvaló, hogy a jogellenes magatartással csak többszörös áttétellel, távoli közvetett kapcsolatban lévő és csak esetlegesen bekövetkező minden kár megtérítésére nincs lehetőség. A másodfokú bíróság ezt a mérlegelést helyesen végezte el, helyesen állapította meg, hogy a felperes egészségkárosodása és munkaképességének elvesztése olyan távoli és laza közvetett oksági kapcsolatban állnak az alperes jogellenes magatartásával, amelyek az okozatossági láncolaton túl vannak azon a határon, amelyen belül eső okok a kártérítési felelősség szempontjából még értékelhető releváns oknak számítanak. Az előreláthatóság az, amely vétkességi felelősség esetén a jogellenes magatartást a kárkövetkezményt tekintve felróhatóvá teszi. Az alperes nem is láthatta előre, hogy a biztosítási szerződés biztosítási eseményre vonatkozó feltételeinek értelmezésével kapcsolatos vita a felperesnél súlyos egészségromlást idézhet elő. Az előreláthatóság a közvetett okok beszámíthatósága határának megvonásánál és nem csak a felróhatóságról való döntésnél irányadó szempont. Az okozati összefüggéssel kapcsolatos álláspontjának kialakításánál az előreláthatóságot tehát a másodfokú bíróság helyesen vette számításba.”⁶

⁵ VÉKÁS Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésszegésekből eredő kártérítési igényeknél, Magyar Jog, 2002/9., I.1. pont 1-2 bekezdés

⁶ Kúria Pfv.21.368/2014/3. számú ítélete

Ahogy a fenti határozat is mutatja, az előreláthatóság fogalma és figyelembevétele sem tekinthető előzmény nélkülinek a jogalkalmazásban.

1.2. A jelenlegi szabályozás mintájául szolgáló Bécsi Vételi Egyezmény

A Ptk. Indokolásában foglaltak alapján egyértelmű, hogy a jogalkotó a szerződésszegéssel okozott kárra vonatkozó rendelkezések megalkotása során a Bécsi Vételi Egyezményben⁷ foglaltakat vette alapul⁸, melynek 74. Cikke szerint *a fél szerződésszegése következményeként járó kártérítés összege megegyezik azzal a veszteséggel, amely a szerződésszegés következtében a másik felet érte, ideértve az elmaradt hasznot is. Ez a kártérítés nem haladhatja meg azt a veszteséget, amelyet a szerződésszegő fél a szerződés megkötésének időpontjában előre látott vagy amelyet előre kellett látnia azon tények és körülmények alapján, amelyekről mint a szerződésszegés lehetséges következményeiről az említett időpontban tudott vagy tudnia kellett.*

Az Egyezmény Magyarországon 1988. január 1. napja óta van hatályban, így a hivatkozott cikk is a magyar jog részét képezi a nemzetközi adásvételi ügyletek tekintetében. A Bécsi Vételi Egyezmény tekintetében már beszélhetünk kiforrott joggyakorlatról, amely a szabályozás azonossága okán mankóként szolgálhat majd a Ptk. értelmezése során is. Fontos eltérés azonban, hogy míg az Egyezmény tárgyi hatálya alá tartozó szerződések jellemzően rövid idő alatt teljesedésbe mennek, addig a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt szabály minden szerződéstípusra, így a huzamos időre szóló szerződésekre is alkalmazandó. Ennek jelentősége az 5.2 pontban kerül kifejtésre.

1.3. Előreláthatóság a common law gyakorlatában

Az előreláthatóság elvárása a common law joggyakorlatában a Hadley v. Baxendale ügyben került megfogalmazásra elsőként. A jogeset tényállása szerint Joseph és Jonah Hadley tulajdonában lévő malom főtengelye eltörött. A molnárok a törött alkatrészt elküldték a készítőkhöz, hogy az alapján készítsenek egy új tengelyt. Ez idő alatt a malom termelése leállt. A sérült főtengely szállításával a fuvarozó késedelembe esett, amelyből eredően a felpereseknek elmaradt haszonból eredő káruk keletkezett. A tényállás szerint a felperesek nem tájékoztatták az alperest arról, hogy a malom az

⁷ Kihirdette: Az Egyesült Nemzeteknek az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló, Bécsben, az 1980. évi április hó 11. napján kelt Egyezménye kihirdetéséről szóló 1987. évi 20. törvényerejű rendelet

⁸ Ptk. Indokolás 588. o., online forrás: www.parlament.hu

alkatrész meghibásodása miatt egyáltalán nem üzemel. Az ügyben született döntés meghatározó része a következő: „Ha szerződéskötéssel kapcsolatos sajátos, speciális körülményekről a felperes tájékoztatta az alperest, és így mind a két fél tudott azokról, akkor ilyen szerződésszegés esetén olyan károkkal kell észszerűen számolni, amely megegyezik azzal a veszteséggel, amely magából a szerződésszegésből következik az ismert körülmények és a másik fél tudomására hozott információk birtokában. Ha azonban az egyéb sajátos, speciális körülményekről a szerződésszegő fél egyáltalán nem tudott, akkor ő legfeljebb csak olyan veszteséggel kellett hogy számoljon, amely általában és az esetek többségében az ilyen szerződésszegés következménye.”⁹

A common law mintegy 160 éves joggyakorlatában kialakult előreláthatósági korlát lényege, hogy a szerződésszegő félnek mindig meg kell térítenie azokat a károkat, amelyek szokásosnak minősülnek az adott üzletágban, ezzel szemben, a szokatlannak tekinthető károk megfizetésére csak akkor lehet kötelezni a másikat, ha a kár felmerülésével kapcsolatos kockázatot a szerződéskötés időpontjában ismerte.¹⁰

Mivel a Ptk. Indokolás ugyanígy rögzíti az előző bekezdésben foglaltakat¹¹, az előreláthatósági szabály megértése érdekében javasolt lehet a common law joggyakorlatát is tanulmányozni.

⁹ CSÖNDES Mónika: A Hadley v Baxendale ítélet - esetismertetés „common law módra”, JURA 2012/1., 31-33. o.

¹⁰ CSÖNDES Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági korlátról, Polgári Jog, 2016/7-8., [4] bekezdésszám

¹¹ Ptk. Indokolás 589. o., online forrás: www.parlament.hu

II. Az előreláthatósági klauzula alkalmazási köre és a kivételek

A Ptk. 6:143. §-ának megfogalmazása alapján az előreláthatósági korlát alkalmazásának kiinduló pontja az érvényesíteni kívánt károk fajtájának meghatározása, figyelemmel arra, hogy e szabály csak a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károk és az elmaradt vagyoni előny tekintetében bír jelentőséggel. Ezért az alábbiakban vázlatosan ismertetem az ezen szakasz által nevesített kártípusokat, részletesebben kitérve a fedezeti szerződésből eredő igényekkel kapcsolatos eltérő megközelítésekre.

II.1. A szabályozás alóli kivételek

II.1.1. A tapadó károk

A Ptk. 6:143. § (1) bekezdése alapján *kártérítés címén meg kell téríteni a szolgáltatás tárgyában keletkezett kárt*, azaz az úgynevezett tapadó kárt. Az indoklás a szerződésszegés következményeinek elhárításához szükséges indokolt költségeket, a fedezeti vétel és a fedezeti eladás miatt keletkező értékkülönböt, a fedezeti szerződés megkötéséből eredő költségeket, hibás teljesítés esetén pedig a szolgáltatás hibájában álló kárt úgy tekinti, mint amelyekkel a szerződésszegő félnek mindig számolnia kell.¹²

Fuglinszky Ádám szerint tapadó kárnak minősül a szolgáltatás tárgyában keletkezett káron túl „az annak szűk értelemben vett orvoslása kapcsán felmerült kár” is, így: a teljesítés lehetetlenülése következtében a jogosultnál jelentkező értékhiány (azaz a vagyongyarapodás elmaradása az ellenszolgáltatása nyújtása ellenére), a hibás dolog értékcsökkenése, a hiba kijavíttatására fordított költségek, továbbá késedelem esetén pl. az áru megromlása folytán beálló értékcsökkenés.¹³

Vékás Lajos a tapadó károk fogalmát a szerződésszegés - szolgáltatásban megnyilvánuló - következményeinek megszűnéséhez szükséges indokolt költségeként határozza meg, amely ráfordítás eredményeként a jogosult teljesítési érdekének sérelme ellentételezésre kerül.¹⁴

¹² Uo. 588. o.

¹³ WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 383. o.

¹⁴ VÉKÁS Lajos: Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban, Magyar Jog, 2020/10., 563. o.

A fedezeti szerződéssel¹⁵ összefüggésben felmerült károk megítélésével kapcsolatban eltérő jogirodalmi álláspontok ismeretesek.

Vékás Lajos kifejtette, hogy a jogalkotó quasi „tapadó kárként” kezeli a fedezeti jogügylet kapcsán felmerült költségeket, ezért azok az előreláthatósági korlát alkalmazása alól mentesek. Ezt alátámasztandó, hivatkozott arra, hogy a fedezeti szerződés megkötéséből eredő veszteségek szintén a jogosult teljesítési érdekének kielégítését szolgálják.¹⁶

Csöndes Mónika szerint a fedezeti szerződésből eredő károk nem tapadó károk; az előreláthatósági korlát pedig azért nem érvényesül esetükben, mert azokra speciális szabály vonatkozik. A Ptk. 6:141. §-ában megfogalmazott, „a kártérítés szabályai szerint” fordulatot úgy kell értelmezni, hogy abba a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése nem értendő, az utalószabály jelentősége ugyanis a kárenyhítési kötelezettség megszegése miatti kármegosztás alkalmazhatóságában rejlik.¹⁷

Fuglinszky Ádám is akként foglalt állást, hogy a fedezeti eladásból és vételből eredő kár esetén nem alkalmazható az előreláthatósági korlát, az ezen szerződést nevesítő szabály specialitása folytán. A Ptk. 6:141. §-a kifejezetten felhatalmazza a jogosultat a fedezeti jogügylet megkötésére, ezért az azzal kapcsolatban keletkezett károk kivételt jelentek a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésének alkalmazása alól.¹⁸

Boronkay Miklós egy 2015-ben megjelent cikkében még azon a véleményen volt, hogy a fedezeti eladás esetén a kár abból fakad, hogy az eladási ár nem éri el a megszegett szerződésben meghatározott összeget, így az tulajdonképpen elmaradt vagyoni előny, mely tekintetében az előreláthatóság alkalmazandó. Fedezeti vétel esetén pedig az eredeti szerződésben meghatározottnál nagyobb ellenérték kifizetése olyan többletköltségnek minősül, amely a jogosult vagyonában bekövetkezett egyéb kárnak tekinthető, ebből kifolyólag a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése alkalmazási körébe tartozik. Mindezek alapján arra következtetett, hogy a fedezeti szerződésből eredő kártételek nem tapadó

¹⁵ Ptk. 6:141. § A jogosult - elállása vagy felmondása esetén - a szerződéssel elérni kívánt cél megvalósítására alkalmas szerződést köthet, és - a kártérítés szabályai szerint - követelheti a kötelezettől a szerződésben és a fedezeti szerződésben kikötött ellenértékek közötti különbség, továbbá a fedezeti szerződés megkötéséből eredő költségek megtérítését.

¹⁶ VÉKÁS Lajos: Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban, Magyar Jog, 2020/10., 563. o.

¹⁷ CSÖNDES MÓNika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági korlátról, Polgári Jog, 2016/7-8., [26], [30]-[31] bekezdésszám

¹⁸ WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021. 382. o.

károk, ugyanakkor azok felmerülésével a szerződésszegő kötelezettnek az esetek jelentős részében számolnia kell, így azok - a kirívó esetek kivételével - előre láthatóak. Ebből kifolyólag a jogosultat nem terheli bizonyítási kötelezettség e körben, az előreláthatóságot vélelmezni lehet. Kivételt jelent ez alól, ha extrém piaci változások miatt az eredeti szerződéshez képest csak jóval hátrányosabb feltételekkel tud fedezeti szerződést kötni, mert akkor a jogosult viseli az ebből eredő kárát.¹⁹ A legutóbb megjelent tanulmányában azonban más megközelítésbe helyezte a kérdést és módosított álláspontján. Az előreláthatósági korlát céljának középpontba helyezésével megállapítja, hogy a fedezeti szerződésből eredő károk tekintetében nem érvényesülnek a szabály bevezetésének jogpolitikai szempontjai. Ezen kártételek felmerülése ugyanis független az eredeti szerződés megkötésének körülményeitől, attól, hogy a jogosult a szolgáltatás tárgyát mire kívánta használni, vagy a tevékenysége hogyan alakul. A szerződéskötést megelőző megfelelő jogosulti tájékoztatás sem tudná kiküszöbölni azok bekövetkezését. Mivel a fedezeti szerződés arra irányul, hogy az eredeti szerződésben kikötött szolgáltatást pótolja, az ebből eredő károk a korábbi szerződéshez fűződő teljesítési érdekhez kötődnek, ezért azok tapadó kárnak minősülnek. Ebből kifolyólag a Ptk. 6:143. § (1) bekezdése alapján kell döntenie az ezen jogügyletekből fakadó igények elbírálása során.²⁰

Leszkoven László szerint a kötelezettnek az esetek többségében számolnia kell azzal, hogy a jogosult a megszűnt szerződést fedezeti szerződéssel kívánja pótolni. Ebből azonban nem következik az, hogy minden esetben a különbözet egészét kellene megtérítenie. Tekintve ugyanis a fedezeti jogügyletből eredő károk természetét, azok inkább a következménykárokhoz és az elmaradt vagyoni előnyhöz állnak közelebb. Így tehát nem mellőzhető annak vizsgálata, hogy a kötelezettnek kellett-e számolnia a fedezeti szerződésből eredő károk jellegével és nagyságrendjével. A jelleg tekintetében ő is úgy gondolja, hogy az szinte minden esetben előre látható. Ezt juttatja kifejezésre az a kodifikációs megoldás is, hogy a fedezeti szerződésre vonatkozó szabályokat a szerződésszegés szabályai között helyezte el a jogalkotó, ezáltal „nevesített alanyi jogként” szabályozva az annak megkötésére vonatkozó jogosultságot. A megtérítendő kár nagysága esetén azonban az előreláthatósági korlát céljával ellentétes az a megközelítés, hogy a szerződésszegő félnek számolnia kell a piaci változások folytán előállott akármilyen magas összegű ellenértékkel. Amennyiben pedig nem kellett előre látnia a lehetséges nagyságrendet, a teljes különbözet megfizetésére sem kötelezhető.²¹

¹⁹ BORONKAY Miklós: Kártérítés fedezeti szerződés alapján, Magyar Jog 2015/5., 278-279. o.

²⁰ BORONKAY Miklós: Tapadó kár - következménykár, Polgári Jog 2022/3-4., 7-8. o.

²¹ LESZKOVEN László: Szerződésszegés a polgári jogban. [Digitális kiadás.] Budapest, 2019., Wolters Kluwer Hungary Kft., online forrás: https://mersz.hu/hivatkozas/YOV1742_62_p10#YOV1742_62_p10

A jogirodalmon túl, már fellelhetők olyan bírósági határozatok is, amelyek a Ptk. alapján tapadó kárnak minősítették a fedezeti szerződésből eredő kárigényeket. Így például a Gödöllői Járásbíróság a G.40.060/2020/19. számú ítéletében²² marasztalta az alperest a felperesnek a fedezeti szerződésekkel kapcsolatban felmerült kárai tekintetében. Az így felmerült károk a bíróság álláspontja szerint a szolgáltatás tárgyában keletkezett kárnak minősülnek, és ezért azokat teljes egészében meg kell térítenie az alperesnek a Ptk. 6:143. § (1) bekezdése alapján, e körben a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében szereplő előreláthatósági klauzula alkalmazására nem kerülhet sor.

A hivatkozott szerzők - egy kivételével - tehát arra a következtetésre jutottak - a Ptk. Indokolásával összhangban -, hogy a fedezeti szerződésekből eredő kárigények tekintetében nem alkalmazható az előreláthatósági klauzula, mellyel magam is egyetértek. Az eltérő megközelítések közül Vékás Lajos és Boronkay Miklós jelenleg fenntartott elmélete alapján megfelelően levezethető, hogy a fedezeti ügyletekből eredő kárkövetkezményekre miért kell „mintegy tapadó kárként”²³ tekinteni.

Ugyanakkor, ha azt feltételezzük, hogy az előreláthatóságot mégis vizsgálni kellene, akkor - álláspontom szerint - az eredmény közel ugyanaz lenne, mivel a szerződésszegő félnek mindig számolnia kell azzal, hogy a jogosultnak továbbra is szándékában áll az eredeti szerződéssel elérni kívánt célját megvalósítani, ezért annak elérése érdekében fedezeti szerződést fog kötni. Ily módon a kár jellege mindenképp előrelátható lenne, míg a nagyságrend akkor, ha a károsult - a fedezeti jogügylet megkötése során - eleget tett a kárenyhítési kötelezettségének.

II.1.2. A szándékos szerződésszegéssel okozott károk

Nem alkalmazható továbbá az előreláthatósági korlát a szándékos szerződésszegéssel okozott károk esetében sem a Ptk. 143. § (3) bekezdése alapján, ebben az esetben a jogosult teljes kárát kell a kötelezettnek viselnie.²⁴ A rendelkezés egyértelmű a tekintetben, hogy a szerződés megszegésének kell szándékosnak lennie, és a szándéknak nem a kár bekövetkeztére kell kiterjednie.²⁵

²² Az elsőfokú ítéletet a Budapest Környéki Törvényszék 14.Gf.40.005/2021/9. sz. kijavított ítéletében helybenhagyta, azonban a másodfokú határozat nem fellelhető online. A Kúria a Pfv.V.20.826/2021/2. sz. végzésével a felülvizsgálatot megtagadta. Ezen végzés indokolásából derül ki a másodfokú határozat tartalma.

²³ VÉKÁS Lajos: Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban, Magyar Jog, 2020/10., 563. o.

²⁴ Ptk. 6:143. § (3) Szándékos szerződésszegés esetén a jogosult teljes kárát meg kell téríteni.

²⁵ CSEHI Zoltán (főszerk.): 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021., 1577. o.; online forrás: <https://www.mhk.hu/files/ptk-kommentar.pdf>

II.1.3. Az egészségügyi szolgáltatásokból eredő kárigények

Az egészségügyi szolgáltatások igénybevétele mindig valamilyen megbízási jellegű szerződéses jogviszony alapján történik. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény jelenleg hatályos 244. § (2) bekezdése azonban úgy rendelkezik, hogy *az egészségügyi szolgáltatásokkal összefüggésben keletkezett kárigényekre, illetve a személyiségi jogsértések esetén követelhető igényekre a Ptk. -nak a szerződésen kívül okozott kárért való felelősségre, valamint a személyiségi jogok megsértésének szankcióira vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni.* A jogalkotó tehát az ilyen jellegű szolgáltatások iránti kárigények elbírálását kiemelte a kontraktuális felelősség szabályai alól, így módon a 6:143. § (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági klauzula alkalmazására sem kerülhet sor.

II.1.4. A sérelemdíj

A Ptk. Indokolása - a jogszabályi normával összhangban - rögzíti, hogy az előreláthatósági korlátot alkalmazni kell abban az esetben is, ha a következménykárt, vagy az elmaradt vagyoni előnyt a szerződés megszegése következtében beállott személyhez fűződő jogsértés idézi elő.²⁶ A Ptk. 2:52. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy *akit személyiségi jogában megsértének, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért.* A (2) bekezdés értelmében a *sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire - különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és a kimentés módjára - a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.* A (3) bekezdés alapján *a sérelemdíj mértékét a bíróság az eset körülményeire - különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására - tekintettel, egy összegben határozza meg.*

A fenti rendelkezések felvethetik az előreláthatósági korlátra vonatkozó alkalmazási kötelezettséget, azonban számos érv ismert, amelyek szerint e megoldás helytelen jogalkalmazásra vezetne.

A Ptk. fontos újítása, hogy a nem vagyoni hátrányok miatti szankciókat kiemelte a kártérítési jog szabályai közül, azokat más alapokra helyezte és bevezette a sérelemdíj jogintézményét, melynek

²⁶ Ptk. Indokolás 589. o., online forrás: www.parlament.hu

funkciója - eltérően a kártérítéstől - kettős: egyrészt a nem vagyoni hátrány kompenzálása, másrészt a magánjogi büntetés.²⁷ További lehetséges ellenérv, hogy a sérelemdíj mértékének meghatározása során a bíróság által figyelembe veendő szempontok az előreláthatóság céljával, azaz a kockázatelosztó, ösztönző funkcióval nincsenek összhangban. Az előreláthatósági korlát törvényi tényállása továbbá kifejezetten meghatározza, hogy azt a következménykárok és az elmaradt vagyoni előny tekintetében kell alkalmazni.²⁸ Ezen utóbbi érvet - véleményem szerint - valamelyest gyengíti, hogy az utaló szabály - mint a szövegismétlések elkerülésére szolgáló kodifikációs megoldás - pontosan arra ad lehetőséget, hogy egy adott rendelkezést az abban nevesített eseteken túl is alkalmazni lehessen, illetve kelljen.

A Kúria mellett működő Új Ptk. Tanácsadó Testület is úgy foglalt állást, hogy a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése nem alkalmazandó a sérelemdíj fizetési iránti kötelezettségre, sommásan azzal indokolva, hogy a sérelemdíj nem kártérítés.²⁹

Ezzel kapcsolatban Fuglinszky Ádám megjegyezte, hogy a szerződésszegéssel okozott személyiségi jogi jogsértés miatt esetlegesen fizetendő sérelemdíj miatt - amelynél a fentiek szerint nem vizsgálendő az előreláthatóság - a vállalt kockázatok és a nyújtott ellenszolgáltatás közötti egyensúly sosem valósulhat meg teljes mértékben.³⁰

A saját álláspontom is az, hogy az előzőekben kifejtettek jelentik a jogszabályi rendelkezések helyes értelmezését, és fejezik ki megfelelően a jogalkotó szándékát.

II.2. Az előreláthatósági klauzula alkalmazási köre: a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károk és az elmaradt haszon

A szerződésszegéssel okozott károk tekintetében is a teljes kártérítés elve tekinthető kiindulópontnak³¹, azonban a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése a jogosult vagyonában keletkezett egyéb

²⁷ Uo. 390. o.

²⁸ FUGLINSZKY Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC, Budapest, 2015., 170. o.

²⁹ online forrás: https://www.kuria-birosag.hu/hu/ptk?body_value=s%C3%A9relemd%C3%ADj

³⁰ FUGLINSZKY Ádám: Az előreláthatósági klauzula egyes kérdései, avagy kinek, mikor és mit kell előrelátnia, Magyar Jog, 2011/7., 422 o.

³¹ Ptk. Indokolás 588. o., online forrás: www.parlament.hu

károk - melyeket az Indokolás következménykároknak nevez - és az elmaradt vagyoni előny tekintetében korlátozza a kötelezett által megtérítendő kár mértékét.

Kemenes István hibás teljesítés kapcsán kifejtett álláspontja szerint a következménykárok a szerződéses szolgáltatás fogyatékoságai folytán elindult oksági folyamat eredményeként keletkezett személyi károk (emberi élet, testi épség, egészség sérelme), dologi károk (a jogosult szolgáltatás tárgyán kívüli vagyontárgyait ért károsodás), az elmaradt haszon jellegű károk, továbbá azon indokolt költségek, amelyek a hibás teljesítés további következményeinek elhárítása érdekében merültek fel.³²

Következménykárnak minősül például a hűtési rendszer nem megfelelő működése miatt a hűtőházban tárolt áru romlásában megnyilvánuló kár³³; a fuvarszköz szennyezettsége folytán a rakományt képező szójadara vashulladékkal történő vegyülése, majd annak a kirakodás során történő ráömlése a jó minőségű szójadarára, aminek következtében az is fogyaszthatatlanná vált.³⁴

Ezen túlmenően idesorolhatóak még azok a károk is, amelyek megtérítésére a jogosult - a kötelezett szerződésszegésével okozati összefüggésben - további jogosultakkal szemben köteles, akár kontraktuális, akár deliktuális alapon. Ezt nevezi a jogirodalom felelősségi kárnak.³⁵ A Kúria a Pfv.V.20.718/2013/8. számú - még a rPtk. alapján hozott - ítéletében is úgy foglalt állást, hogy a felperes által a perben érvényesített kártérítési igények a következménykárok körébe tartoznak. Az irányadó tényállás szerint a felperes az alperestől vásárolt egy használt személygépkocsit, melyet később továbbértékesített. A felperes és az alperes közötti adásvételi szerződésben a feltüntetett kilométer-állás 87.500 km volt. A felperes későbbi vevője által a felperes ellen indított perben azonban a bíróság utóbb megállapította az adásvételi szerződés érvénytelenségét, és elrendelte az eredeti állapot helyreállítását. A jogerős ítélet indokolásában foglaltak szerint ugyanis a felek a szerződéskötéskor tévedésben voltak a gépjármű tényleges futásteljesítményét illetően, az ugyanis a valóságban meghaladta a 200.000 km-t is. Jelen esetben a felperes által az előzményi eljárás eredményeként kártérítés jogcímén kifizetett összeg minősült az alperes szerződésszegése folytán keletkezett következménykárnak.

³² KEMENES István: A szerződésszegés szabályozása az új polgári törvénykönyvben. Jogtudományi Közlöny. 2014/5., 219. o.

³³ Kúria Pfv.V.21621/2012/6. számú határozata

³⁴ Fővárosi Ítéletábla Gf.40.195/2017/4/II. számú határozata

³⁵ FUGLINSZKY Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC. Budapest, 2015., 167. o.

III. Az előreláthatósági korlát főbb jellemzői

Az előreláthatóság mint tény- és jogkérdés

A Ptk. 6:143. § (2) bekezdés megfogalmazása („előre látható volt”) arra utal, hogy az előreláthatóság objektív fogalom, azaz az előreláthatósági tesztet nem a szerződés kötelezettje tekintetében, hanem egy, az ő helyzetében lévő észszerűen és gondosan eljáró személyre vetítve kell elvégezni; a felelőssége kiterjed mindazon kárra, amelyet ezen utóbbi ismérvekkel bíró személy előre láthatott volna.³⁶

Az előreláthatóság ténykérdés annyiban, hogy a kötelezett milyen típusú és nagyságrendű károk bekövetkezését ismerte fel ténylegesen. Jogkérdés pedig annak - bírói mérlegeléssel történő - megállapítása, hogy egy, a kötelezettel azonos helyzetben lévő „ideáltipikus, észszerűen, gondosan eljáró személy (reasonable man) mit láthatott előre”. A Bécsi Vételi Egyezmény talaján kialakult ítélkezési gyakorlat szerint e körben a kötelezett szakértelmének van jelentősége, továbbá annak, hogy kereskedő-e vagy sem. A kötelezett életkora, személyes körülményei, képességei, személyes tapasztalata azonban nem vehető figyelembe.³⁷ A common law gyakorlata ismeri a reasonable business man-féle tudomást, mely esetén egy adott üzleti tevékenységet folytató személytől elvárt tudomás a kiinduló pont. Annak ismerete, hogy a másik fél milyen üzleti tevékenységet folytat, mindig kihatással van az előreláthatóságra. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a másik fél tevékenységét részletesen kellene ismerni. Egy vállalkozási szerződés esetében például a szokásos mértékű elmaradt haszon megítéléséhez elegendő, ha a kötelezett tudta, hogy a jogosult az üzleti tevékenysége keretében kívánja hasznosítani a szerződés tárgyát.³⁸

Az előreláthatósági korlát mint diszpozitív szabály

A Ptk. 6:59. § (2) bekezdése szerint *a felek szabadon állapíthatják meg a szerződés tartalmát. A szerződéseknek a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó szabályaitól egyező akarattal eltérhetnek, ha e törvény az eltérést nem tiltja.*

³⁶ Ptk. Indokolás 589. o., online forrás: www.parlament.hu

³⁷ FUGLINSZKY Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC. Budapest, 2015., 169-170. és 173. o.

³⁸ CSÖNDES Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésébe foglalt előreláthatósági szabályának tényállási elemeiről, Polgári Jog, 2017/2., [28] bekezdésszám

A Ptk. az előreláthatósági korlát tekintetében nem tartalmaz ilyen tiltó rendelkezést, ezért a felek annak alkalmazását ki is zárhatják, mely tartalmát tekintve felelősségkiterjesztés, hiszen akkor a teljes kártérítés elve kerül előtérbe. E körben azonban felmerülhet egyes érvénytelenségi okok vizsgálatának szükségessége is.³⁹ További lehetőség, hogy az előreláthatósági szabályt nem zárják ki a felek, de annak releváns időpontját úgy határozzák meg, hogy a szerződésszegéskor felismerhető károk minősülnek előre láthatónak. Boronkay Miklós szerint tartós jogviszonyok esetén ez a megoldás lehet megfelelő.⁴⁰

A szabály fokozatos jellege

A normaszöveg megfogalmazása alapján a kárt „olyan mértékben” kell a kötelezettnek megtérítenie, amilyen mértékben az számára előre látható volt. Ebből arra lehet következtetni, hogy az előreláthatósági korlát helyes értelmezése szerint, ha a kötelezettnek nem kellett számolnia a bekövetkezett kár rendkívüli nagyságrendjével, de a jellegével, típusával már igen, akkor azt a szokásos mértékben kell megtérítenie.

A common law gyakorlatából ismert *Victoria Laundry (Windsor) Ltd. v. Newman Industries Ltd.* ügyben megállapított tényállás szerint a kötelezett jelentős késedelemmel szállította a felperesi mosoda számára a megrendelt berendezést, amely a szokásosnak tekinthető üzleti tevékenységéből eredő haszon mellett elesett egy jelentős minisztériumi megrendeléstől is. A bíróság csak a szokásos mértékű haszon megtérítésére kötelezte a szerződésszegő felet, az annál jóval jövedelmezőbb minisztériumi megrendelés tekintetében ellenben már úgy ítélte meg, hogy annak kockázatára külön fel kellett volna hívni a kötelezett figyelmét.⁴¹

Az előreláthatósági szabály ezen fokozatos jellegének kiemelkedő jelentősége lehet bizonyos kártípusok esetében. Ilyen lehet a személyi sérülésből eredő vagyoni kár például, amely nagyságrendileg lehet egészen alacsony, de kiemelkedően magas is. A Ptk. indokolása alapján elvileg a kár jellegének és nagyságrendjének együttes felismerhetősége szükséges a szerződésszegő fél

³⁹ WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 391. o.

⁴⁰ BORONKAY Miklós: Kártérítési kérdések az ügyvédi gyakorlatban, *Polgári Jog*, 2017/11., [14] bekezdésszám

⁴¹ WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 391-392. és 403. o.

marasztalásához⁴², azonban az ilyen eredetű károk nagyságrendje tipikusan nem lesz előre látható. A szabály fokozatos jellege folytán azonban a jogosult legalább a szokásos mértékűnek minősülő kárai megtérítésére számíthat.

IV. Az előreláthatósági korlát értelmezése az egyes bírósági határozatok mentén

A Ptk. hatálybalépése óta eltelt - mintegy - tíz év nem tekinthető hosszú időtartamnak jogalkalmazási szempontból, különös tekintettel arra is, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (továbbiakban: Ptké.) 50. § (1) bekezdése szerint, ha a Ptké. eltérően nem rendelkezik, a Ptk. hatálybalépésekor fennálló kötelekkel kapcsolatos, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra - ideértve az e tények, illetve jognyilatkozatok által keletkeztetett újabb köteleket is - a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni. További tényező, hogy a polgári peres eljárás alapelvei között mind a régi Pp.-ben, azaz az 1952. évi III. törvényben, mind a jelenleg hatályos Pp.-ben, tehát a 2016. évi CXXX. törvényben szerepel a kérelemhez kötöttség elve, tehát, ha az alperes nem hivatkozik ellenkérelmében az előreláthatósági korlátra, azt a bíróság nem vizsgálhatja hivatalból.⁴³ Ebből kifolyólag a magyar jogalkalmazásban még nem áll rendelkezésre nagyszámban olyan jogeset, amelynek elbírálása során az előreláthatósági korlát szabályának értelmezésére ténylegesen sor került. Ettől függetlenül törekedtem felkutatni az elérhető bírósági határozatokat és az alábbiakban azok mentén kísérlem meg feltárni a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt szabály mibenlétét.

IV.1. Az előreláthatósági korlát és az ok-okozati összefüggés viszonya

IV.1.1. Az ok-okozati összefüggés vizsgálata

A szerződésszegés és a kár közötti ok-okozati összefüggés megléte a szerződésszegésért való felelősség megállapításának egyik feltétele. A rPtk. bírói gyakorlata szerint „az oksági láncolatban az a meghatározó ok, amely az események rendszerinti lefolyása mellett - az általános élettapasztalat

⁴² Ptk. Indokolás 589. o., online forrás: www.parlament.hu

⁴³ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 3. § (2) bekezdése szerint a bíróság - törvény eltérő rendelkezése hiányában - a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 2. § (2) bekezdése ugyanígy rendelkezik.

szerint - alkalmas az eredmény létrehozására. Az oksági láncban figyelembe veendő szakasz tartamát döntően befolyásolja, hogy a károkozásra vezető eseménysor elindítója látta-e, illetve láthatta-e a bekövetkező eredményt.”⁴⁴ Megállapítható tehát, hogy a korábban kialakult gyakorlatban az előreláthatóság az okozatosság részét képezte.

A Ptk. viszont azt a szerződésszegés általános szabályain belül, külön nevesítve szabályozza a kártérítés mértéke elnevezés alatt. Ezért felmerül a kérdés, hogy a Ptk. alapján érvényesíthető igények esetén hogyan alakul e két jogintézmény viszonya egymáshoz. Ebben a kérdésben is eltérő álláspontok ismertek.

Kemenes István szerint minden olyan előzmény oknak tekinthető, amely nélkül az eredmény nem következett volna be, tehát a *conditio sine qua non* elve alkalmazandó a kontraktuális felelősség vizsgálata során, a releváns okok szűrése nélkül. A szerződésszegéssel így okozati összefüggésbe hozható károkat ugyanakkor csak az előreláthatóság határain belül kell megtéríteni. Ezért - álláspontja szerint - az okozati összefüggés és az előreláthatósági korlát egymás mellett alkalmazandó.⁴⁵ A Bécsi Vételi Egyezmény alkalmazása körében is egyébként ez a felfogás érvényesül.⁴⁶

Csöndes Mónika is alapvetően a ténybeli okozatosságot tekinti kiindulópontnak, melyet a - common law fogalmával élve - a „józan ész” alapján, azaz az általános törvényszerűségek figyelembevételével lehet vizsgálni, az előreláthatósági klauzula segítségével pedig a megtérítendő károk köre kerülne meghatározásra.⁴⁷

Verebics János - a fentiekől eltérően - úgy foglalt állást, hogy az okozati összefüggés vizsgálata körében nem okoz változást a Ptk. szabályozása, a korábbi bírói gyakorlat ebből kifolyólag továbbra is fenntartható. Rögzíti, hogy az okozati összefüggés megállapítását követően kell az előreláthatóságot vizsgálni.⁴⁸

⁴⁴ BH 2008.299.

⁴⁵ Kemenes István: A kontraktuális kártérítés egyes kérdései, Magyar Jog 2017/1., 5. o.

⁴⁶ Sándor Tamás - Vékás Lajos: Nemzetközi Adásvétel, A Bécsi Egyezmény kommentárja, HVG-ORAC, Budapest, 2005., 435. o.

⁴⁷ Csöndes Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésébe foglalt előreláthatósági szabályának tényállási elemeiről, Polgári Jog, 2017/2., [2] bekezdésszám

⁴⁸ Verebics János: A szerződésszegésért való kárfelelősség az előreláthatóság alapján való korlátozása az új Ptk. -ban, Gazdaság és Jog, 2015/4., 10. o.

Fuglinszky Ádám az okozatosság és az előreláthatósági szabály kapcsolatát a koncentrikus körök modellje szerint írja le: az ok- okozati összefüggés vizsgálatának - az előreláthatóság kivételével - rPtk. alapján kimunkált gyakorlata mintegy „külső védelmi gyűrűként” kiszűrné a parttalan igényeket, az előreláthatóság figyelembevételével pedig a megtérítendő károk pontos meghatározása történne. Röviden úgy fogalmazta meg: „minden okozatos, ami előrelátható, de nem minden előrelátható, ami okozatos”.⁴⁹

Álláspontom szerint Fuglinszky Ádám elmélete írja le megfelelően a két jogintézmény egymáshoz való viszonyát. A Ptk. szerkesztési megoldása is erre utal, tehát az, hogy a 6:142. § tartalmazza a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályait, míg a 6:143. § a kártérítés mértéke esetén irányadó rendelkezéseket.

Az elérhető bírósági határozatok alapján úgy tűnik, hogy a gyakorlat az okozati összefüggés vizsgálata során továbbra sem a feltételek egyenértékűségének elvét alkalmazza, hanem az eredményre vezető okok közül kiszűri a relevánsnak tekinthető előzményeket és azok súlyának figyelembevételével hozza meg döntését.

A Székesfehérvári Törvényszék a P.20.907/2016/16. számú ítéletében kifejtette, hogy a bíróságnak nem csak az alperesi, hanem a felperesi magatartás jogszerűségét is vizsgálnia kellett. Megállapította, hogy a felperes azon magatartásával, hogy az állványzaton tartózkodott annak mozgatása során, megsértette az elvárható magatartás elvét. A károsodás bekövetkezésében ez a magatartás minősült döntő jelentőségűnek, mivel enélkül nem következett volna be a baleset. A bíróság ezért nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy az állvány hogyan volt összeszerelve, mivel nem annak hibájára vezethető vissza az eredmény bekövetkezése. Ugyanezen okból nem tulajdonított jelentőséget annak sem, hogy az alperes nem alkalmazott műszaki vezetőt.

Az elsőfokú ítéletet helybenhagyó Győri Ítéltábla a Pf.20.178/2017/4/I. számú ítéletében rögzítette, hogy a fellebbezésben foglaltakkal szemben a törvényszék nem tévedett, amikor az adekvát

⁴⁹ Wellmann György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 389. o.

kauzalitás elve szerint vizsgálta az okozati összefüggést. „Így az adott eredmény, a felperes kára bekövetkezéséhez vezető okok közül a releváns, azon meghatározó oknak van jelentősége, amely nélkül a felperes kára nem következett volna be. (...) Ez az ok pedig nem a keresetben részletezett ágazati jogszabályok esetleges megszegéséből - a belépést tiltó jel, az elkerítés, a felelős műszaki vezető és koordinátor alkalmazása hiányából - fakad, hanem a felperes önhibájából.”

A következő jogesetben a Pécsi Ítéletábrla a Pf.20.049/2021/9. számú rész- és közbenső ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és megállapította, hogy az alperes felelősséggel tartozik a 2016. július 17. napján az alperes által üzemeltetett aquapark inga csúszdáján bekövetkezett baleset folytán a felperest ért károkért és sérelemért. A döntés alapjául szolgáló tényállás szerint a felperes az alperes üzemeltetésében lévő csúszdapark ingacsúszdáján maradandó fogyatékoságot eredményező balesetet szenvedett. Jogi indokolásában kifejtette, hogy az alperes a felperessel kötött szerződése alapján - díj ellenében - a balesetmentes csúszdázás lehetőségének biztosítását vállalta. Az alperes szerződészegése abban állt, hogy a felperes a tényállás szerinti eredménnyel járó súlyos balesetet szenvedett. Ezt követően rögzítette, hogy köztudomású ténynek tekintendő „a megállapított szerződészegés eredményeként fellépő egészségkárosodás és az annak kezelésére alkalmazott gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök költségei, illetve a balesetben megsérült személy látogatásával felmerülő utazások költségei, továbbá a baleset folytán kialakult keresőképtelenség és a balesetben sérült személy jövedelemkiesése közötti okozati összefüggés fennállása”.

A döntés indokolásának azon megfogalmazása, hogy a sérülésből eredő vagyoni kár bekövetkezése köztudomású tény, arra utal, hogy ezen tételek felmerülése előre láthatónak tekinthetők, azaz a személyi sérülés szokásos következményei. Ugyanakkor ezen megállapítását a bíróság az ok-okozati összefüggés körében tette. Fuglinszky Ádám vetette fel, hogy a bírói gyakorlat esetleg az ok-okozati összefüggés és az előreláthatóság viszonyát úgy értelmezi majd, hogy a két jogintézmény a gyakorlatban összeolvad, tulajdonképpen egymás szinonimái lesznek.⁵⁰

Az ok-okozati összefüggés jogi okozatosság szerinti vizsgálatának több okból is van jelentősége.

⁵⁰ WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 389. o.

Egyrészt az előreláthatósági klauzula diszpozitív szabály, annak alkalmazását a felek ki is zárhatják, illetve korlátozhatják. Másrészt szándékos szerződésszegés esetén annak alkalmazása kizárt. Ezekben az esetekben, pusztán a ténybeli okozatosság figyelembevételével, amennyiben a szerződésszegés nélkül nem következett volna be a kár, függetlenül annak az oksági láncolatban betöltött súlyától, meg kellene állapítani a szerződésszegő fél felelősségét és valamennyi kár megtérítésére kellene őt kötelezni.⁵¹

IV.1.2. Szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség és a Ptk. 6:521. §-a

E körben további kérdésként merült fel, hogy a Ptk. 6:144. § (2) bekezdésének⁵² helyes értelmezése szerint vajon alkalmazni kell-e a Ptk. 6:521. §-ában foglalt szabályt a szerződésszegésért való felelősség körében is?⁵³ Az elméleti felvetések mellett a gyakorlatban is található olyan határozat, amelyben ezen utóbbi jogszabályi rendelkezés felhívásra került, pedig a peres felek jogvitája a közöttük létrejött szerződésből fakadt.

A Kúria a Pfv.22.143/2017/7. számú közbenső ítéletének indokolásában például hivatkozott a deliktuális felelősségnél szabályozott előreláthatóságra. Kifejtette, hogy az alperesnek - a felperessel huzamos ideje fennálló szerződéses viszonya alapján - tudnia kellett arról, hogy a felperes élelmiszer forgalmazásával foglalkozik. „(...) így az alperes számára előre láthatónak kellett lennie, hogy a tőle megrendelt árunak olyan követelményeket kell kielégítenie, hogy abba biztonságosan, higiénikusan csomagolható legyen élelmiszer, a vödörkbe szennyeződés a lezárást követő felnyitás során se kerülhessen [Ptk. 6:521. §].”

Gyakorlati hatása a fenti értelmezésnek, hogy szándékos szerződésszegés esetén mégis vizsgálni kellene az előreláthatóságot az okozati összefüggés körében.⁵⁴ A következménykárok és elmaradt haszon tekintetében pedig felmerülne annak lehetősége - mivel a 6:521. § referencia-időpontjáról nem szól a törvény kifejezetten, az feltehetően a károkozás időpontja -, hogy a szerződéskötéskor még előrelátható eredmény utóbb valamilyen oknál fogva már nem minősülne annak, s ebből

⁵¹ Uo.

⁵² Ptk. 6:144. § (2) A kár fogalmára és a kártérítés módjára - az e fejezetben nem szabályozott kérdésekben - a szerződésen kívül okozott károk megtérítésére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy a kártérítés méltányosságból való mérséklésének nincs helye.

⁵³ Ptk. 6:521. § Nem állapítható meg az okozati összefüggés azzal a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia.

⁵⁴ GÁSPÁRNÉ Baranyabán Judit: Az előreláthatósági korlát a kontraktuális és deliktuális felelősségnél, Bíróági Döntések Tára, 2015/7-8., 87-88. o.

kifolyólag az okozati összefüggés sem lenne megállapítható. Álláspontom szerint ez az értelmezés nem állna összhangban a Ptk. 6:142. §-ának és 6:143. §-ának azon céljával, hogy a szerződéses felek között a kockázatok megfelelően kerüljenek elosztásra. Figyelemmel arra, hogy a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése valamennyi szerződéstípus tekintetében irányadó, például tartós jogviszonyok esetén - amikor nagyobb valószínűséggel fordulhat elő az előreláthatóságra ható körülményekben változás - elképzelhető olyan eset, hogy a szerződés megkötésekor vállalt kockázat valamilyen irányba változik, míg a kapott ellenszolgáltatás ugyanaz marad. Ezért a Ptk. 6:521. §-ának alkalmazása a kontraktuális felelősség körében a 6:143. § (2) bekezdése szerinti előreláthatósági korlátot adott esetben kiüresítené.

Vékás Lajos határozottan úgy foglalt állást, hogy szerződéses jogviszonyból eredő igények esetén a törvény nem ad lehetőséget, de egyébként szükségtelen is a Ptk. 6:521. §-ára hivatkozni.⁵⁵

IV.2. Az előreláthatóság szempontjából releváns időpont

A törvényszöveg egyértelműen fogalmaz abban a kérdésben, hogy a károkat mint a szerződésszegés lehetséges következményeit a kötelezettnek a szerződéskötés időpontjában⁵⁶ kell előre látnia. Az előreláthatósági korlát bevezetésének fő célját szem előtt tartva, ennek az az indoka, hogy a szerződő felek legkésőbb ebben az időpontban vannak abban a helyzetben, hogy a kockázatok elvállalásáról, annak függvényében az ellenszolgáltatásról, és az egyéb meghatározó tényezőkről dönteni tudjanak. A szerződéskötést követően felismerhetővé vált kockázatok, lehetséges károk csak annyiban hatnak a szerződésszegő fél felelősségére, amennyiben a felek közötti szerződés „ennek megfelelően” módosításra kerül.⁵⁷ Ebből következően, a szerződésnek nem minden tartalmú módosítása hat ki az előreláthatóságra, hanem csak akkor, ha az ellenszolgáltatást is a megnövekedett kockázathoz mérten megváltoztatták. Fuglinszky Ádám hozzáteszi, hogy a szerződésmódosítás akkor is kihat az előreláthatóságra, ha az ellenszolgáltatás ugyan nem került módosításra, de a kötelezettnek arra bizonyítottan volt lehetősége.⁵⁸

Vékás Lajos szerint, ha a kötelezett a szerződéses jogviszony fennállása alatt újabb feladatokat vállal,

⁵⁵ VÉKÁS Lajos: Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban, Magyar Jog, 2020/10., 559. o.

⁵⁶ Ptk. 6:69. § (1) A szerződés akkor jön létre, amikor az elfogadó jognyilatkozat hatályossá válik.

⁵⁷ Ptk. Indokolás 589. o., online forrás: www.parlament.hu

⁵⁸ WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 394. o.

akkor ráutaló magatartással szerződésmódosításra kerül sor. Ekkor pedig újfent mérlegelheti a kockázatokat és akár az ellenszolgáltatás módosítását is kezdeményezheti. Ezért ennek időpontja lesz onnantól az előreláthatóság szempontjából irányadó.⁵⁹ E vélemény ellen felhozható érv, hogy a kötelezett adott helyzetben nem feltétlenül van ténylegesen alkupozícióban. Ezért az előreláthatóság referencia-időpontjának változásához mindenképpen az szükséges, hogy a kötelezettnek - igazoltan - valós lehetősége volt az ellenszolgáltatás megváltoztatására, annak esetleges elmaradása a kötelezett saját elhatározásán alapszik.

A szerződéskötés kori referencia-időpont a tartós jogviszonyok esetén okozhat értelmezési, továbbá bizonyítási nehézségeket. A szerződéskötés időpontjától távolabbi időpontban ugyanis nehezebbé válhat a jogosult számára annak bizonyítása, hogy a kötelezett mit láthatott akkor előre. CsönDES Mónika szerint azonban a tartós jogviszonyokban is megfelelően alkalmazható a Ptk. 6:143. § (2) bekezdése, ugyanis bírói mérlegelés tárgyát képezi, hogy hogyan határozza meg az adott ügyben, adott tényállás esetén a kártípust, melyre vonatkoztatva vizsgálja az előreláthatóságot.⁶⁰

Az ezzel kapcsolatos probléma a vezető tisztségviselők jogi személlyel szemben fennálló úgynevezett belső felelőssége kapcsán jelentkezett markánsan a jogirodalomban, mivel a Ptk. 3:24. § (1) bekezdése szerint *a vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben.*

Vékás Lajos a fentebb kifejtett álláspontját a vezető tisztségviselő felelősségével kapcsolatban is alkalmazhatónak tartja.⁶¹

Tercsák Tamás véleménye szerint az előreláthatósági szabály a vezető tisztségviselők esetében értelmezhetetlen. Úgy érvelt, hogy az előreláthatóságot is magában foglaló kártérítési szabályok akkor tudják a céljukat elérni, ha a kockázatok valamennyire ismertek a szerződő felek előtt a szerződéskötés időpontjában, azonban a vezető tisztségviselők jellemzően nem látják előre a várható kockázatokat a konkrét társaság vonatkozásában, így megfelelően mérlegelni sem tudnak. Ugyanígy

⁵⁹ VÉKÁS Lajos: Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban, Magyar Jog, 2020/10., 565. o.

⁶⁰ CSÖNDES MÓNika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésébe foglalt előreláthatósági szabályának tényállási elemeiről, Polgári Jog, 2017/2., [22] bekezdésszám

⁶¹ VÉKÁS Lajos: Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban, Magyar Jog, 2020/10., 565. o.

a jogi személy sincs abban a helyzetben, hogy az előreláthatóságot megalapozó körülményekre - mivel azok a gazdasági folyamatok miatt folyamatosan változnak - felhívja a vezető tisztségviselő figyelmét. A vezető tisztségviselő feladatát képezi az újabb és újabb kockázatok felismerése, azok mérlegelésével a társaság irányítása és a profit termelésének biztosítása. Ezért nem lehet cél az, hogy a felelősségi szabályok kockázatkerülő magatartásra ösztönözzék a társaság vezetőjét. Ugyanakkor az is ellentétes lenne a jogalkotó szándékával, ha a vezető tisztségviselő évekkel később minden esetben az előreláthatóság hiányára hivatkozzon, amikor a felelőssége felmerül. Ezért megfontolandó lehet a Ptk. 3:24. § (1) bekezdésének módosítása.⁶²

Gárdos István és Gárdos Péter közös cikkükben álláspontjukat azzal a kérdéssel vezették be, hogy egy vezető tisztségviselő a kinevezése időpontjában előre láthatta-e - az akár lényegesen eltérő körülmények között - több évvel később bekövetkező kárt? A válasz tekintetében két feltétel bír kiemelt jelentőséggel: az egyik, hogy a bekövetkező kárnak mennyire konkrétan kell felismerhetőnek lennie, a másik pedig a szerződéskötés időpontjának meghatározása. Ugyan a vezető tisztségviselői megbízás a tisztség elfogadásával létrejön, de kérdéses, hogy az esetlegesen bekövetkező károkat is ebben az időpontban kell-e előre látni. A szerzőpáros három lehetséges megoldást vázol fel. Az egyik a szerződésmódosítás, amely - álláspontjuk szerint - alkalom arra, hogy a vezető tisztségviselő újra mérlegelje a kockázatokat és azoktól függően kezdeményezze a szerződéses feltételek módosítását. A második elképzelés szerint az éves beszámoló is alkalmas lehet arra, hogy a referencia-időpontot módosítsa. Harmadik lehetőségként hivatkoznak arra, hogy a vezető tisztségviselő az a személy a jogi személy szervezetében, akinek kötelessége a társaság helyzetének teljeskörű kiismerése. Figyelemmel erre az ismeretére és arra, hogy e tisztségéről bármikor lemondhat, minden egyes nap, amikor nem kezdeményezi a jogi személlyel fennálló szerződése módosítását vagy nem mond le, a tisztsége újbóli elfogadásának minősül, ekként az előreláthatóság körébe vonva a nap, mint nap felmerülő újabb kockázatokat.⁶³

Kisfaludy András szerint az előreláthatósági klauzula megvédheti a vezető tisztségviselőket attól, hogy az eredetileg kiskockázatú vállalatnál bekövetkezett változások folytán megnőtt vagyoni kockázatért

⁶² TERCSÁK Tamás: Vezető tisztségviselő felelőssége a Ptk. és az Mt. szabályai szerint, *Gazdaság és Jog*. 2017/7-8., 9. és 12. o.

⁶³ GÁRDOS István - GÁRDOS Péter: A vezető tisztségviselők felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, *Ügyvédek Lapja*, 2014/3-4. 15-21., online forrás: <https://ptk2013.hu/szaccikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679>

felelősségre vonják őket.⁶⁴

Fuglinszky Ádám úgy foglalt állást, hogy egyedül a vezető tisztségviselő újraválasztásának időpontja módosítja az előreláthatóság tartalmát.⁶⁵

Bodzási Balázs nem kifejezetten a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésére utalva, hanem a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályainak összessége tekintetében jutott arra a következtetésre, hogy a vezető tisztségviselő belső felelősségét megfelelőbb lenne a korábbi Gt. 30. § (2) bekezdésével⁶⁶ azonos módon szabályozni.⁶⁷

A törvényszöveg és az Indokolás alapján egyértelmű, hogy a hatályos szabályozás alapján mely időpont releváns az előreláthatóság tekintetében. Más kérdés, hogy a felvetett aggályok mennyiben minősülnek majd alaposnak. Ez attól függ, hogy a jogalkalmazás hogyan tudja a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésben foglalt szabályt kitölteni tartalommal az egyes szerződéstípusok tekintetében, annak keretében kialakítani a vizsgálandó szempontokat azok specialitásaira tekintettel; meghatározni, hogy az adott természetű jogviszonyban, melyek azok a következmények, amelyek tipikusan előre láthatóak.

IV.3. Az előreláthatóság elvárt szintje és a jogosult bizonyítási kötelezettsége

IV.3.1. Az előreláthatóság terjedelme

A következménykárokra és az elmaradt haszonra irányuló kártérítési igények megítélésének feltételeként a jogalkotó nem követeli meg, hogy a szerződésszegő fél a káros következményekre vezető teljes okfolyamatot, vagy a pontos kárkövetkezményeket lássa előre. Az Indokolás szerint „elegendő, de egyben szükséges” ellenben, hogy a károkozó a szerződésszegése lehetséges eredményeként beálló kár jellegét és nagyságrendjét felismerhette.⁶⁸

⁶⁴ KISFALUDI András: A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, In: (L)ex Cathedra et Praxis - Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából (szerk.: Csehi Zoltán - Koltay András - Landi Balázs - Pogácsás Anett), Pázmány Press, Budapest, 2014., 330. o., online forrás: https://jak.ppke.hu/uploads/collection/207/file/LABADY_unnepi_kotet0919_nyomasra.pdf

⁶⁵ FUGLINSZKY Ádám: Az előreláthatósági klauzula értelmezésének újabb dilemmái, Gazdaság és Jog, 2019/7-8., 3. o.

⁶⁶ 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról 30. § (2) A vezető tisztségviselők a gazdasági társaság ügyvezetését az ilyen tisztséget betöltő személyektől általában elvárható gondossággal - és ha e törvény kivételt nem tesz -, a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján kötelesek ellátni.

⁶⁷ BODZÁSI Balázs: Az új Ptk. esetleges módosításáról, Magyar Jog, 2016/2., 71. o.

⁶⁸ Ptk. Indokolás 589. o., online forrás: www.parlament.hu

A Fővárosi Törvényszék előtt P.25.530/2015. szám alatt folyamatban volt ügyben megállapított tényállás szerint felperesek az alperesi étteremben elfogyasztott pho bo levestől Hepatitis A vírussal fertőződtek meg. A felperesek a vagyoni kárigény körében utazási többletköltség, munkabérkiesés, gyógyszerek és különleges étrend költsége, továbbá előre megvásárolt, de fel nem használt jóga-bérlet költsége címén terjesztettek elő keresetet. Ezek mindegyike tekintetében megállapította a bíróság, hogy azok bekövetkezése a szerződés megkötésekor előre látható volt.

Az ítélet indokolása a következőket tartalmazta: „Mindenkinek, aki éttermet üzemeltet, számítnia kell arra, hogy ha nem tartja be a közegészségügyi előírásokat, annak az lehet a következménye, hogy a szerződő fél a szolgáltatás hibája következtében megbetegedik. Azzal is számolnia kell, hogy betegség esetén munkabérkiesés keletkezhet a betegállomány időtartamára, közlekedési többletköltség merülhet fel az orvosi kezelésekkal kapcsolatban, gyógyszerköltség keletkezhet, illetve a hétköznapi élet részeként folytatott sporttevékenység akadályozottsága következtében is felmerülhet vagyoni kár.”⁶⁹

Külön érdekes a döntésben, hogy a kár jellege tekintetében a jóga-bérlet címén előterjesztett kárigényt is előre láthatónak minősítette a bíróság, pedig az alapvetően nem tekinthető tipikus tételnek például a gyógyszerköltséghez vagy a kiesett munkabérhez képest. Emellett említésre méltó továbbá, hogy az egyes károk nagyságrendjének előreláthatóságáról nem szól az ítélet. Természetesen ennek az is lehet az oka, hogy az előterjesztett tételek nem voltak kirívóan magas összegűek (11.225,- Ft és 82.197,- Ft közötti összegek), azok tételenként is szokásos mértékűnek tekinthetők. Itt fontos hangsúlyozni, hogy a kár nagyságrendjére kiterjedő előreláthatóságnak csak a kár mértékének megközelítő terjedelmét kell átfognia.⁷⁰

Ugyanakkor ez a megoldás felvetheti annak lehetőségét is, hogy adott esetben a bírói gyakorlat elegendőnek tartja majd a megtérítési kötelezettség megállapításához a kár jellegének felismerhetőségét. Fuglinszky Ádám szerint, mivel a jogszabályi rendelkezés szövegével nem ellentétes, amennyiben a körülmények indokolják, elégséges lehet vagy csak a kár jellegének, vagy

⁶⁹ Fővárosi Törvényszék P.25.530/2015/40. számú ítélete

⁷⁰ CSEHI Zoltán (főszerk.): 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021., 1577. o.; online forrás: <https://www.mhk.hu/files/ptk-kommentar.pdf>

csak a nagyságrendjének felismerhetősége. Példaként hozza fel azt a méltánylást érdemlő esetet, amikor a szerződésszegés következtében a károsult személyi sérülést szenved és ebből kifolyólag elesik a munkabéréből. Ettől függetlenül úgy gondolja, hogy a szigorúbb megközelítés alkalmasabb a parttalan kárigények megelőzésére.⁷¹

Csöndes Mónika a common law gyakorlata alapján foglalt állást, melynek alaptétele, hogy a kár típusának előreláthatósága esetén a kárt meg kell téríteni. Szokatlan, rendkívüli nagyságú kár esetén azonban a bíróság vizsgálja az adott nagyságú kárt előidéző folyamatra ható körülmények kombinációját is. Ezt a gyakorlatot irányadónak tartja a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésének alkalmazása esetén is, azzal, hogy személyi sérülések esetén mindenképp elegendő az egyik feltétel előreláthatóságát megkövetelni.⁷²

Az előreláthatósági klauzula céljára figyelemmel - álláspontom szerint - nem lehet általánosan a megengedőbb értelmezést alkalmazni, azonban bizonyos károk tekintetében elegendő lehet a kár típusának a szerződéskötés kori felismerhetősége. Egyetértek Csöndes Mónikával abban, hogy ilyen lehet a személyi sérülésekből eredő vagyoni kárigény. Amennyiben felismerhető az, hogy a szerződésszegésből eredően a másik fél sérülést szenvedhet, abból már egyenesen következik az is, hogy a gyógyulásával összefüggésben különböző költségei merülhetnek fel, jövedelemtől eshet el. E veszteségek pedig vagyoni kárigényt keletkeztetnek. Azok összegszerűsége szintén változatos lehet, tekintettel arra, hogy az egyes személyek jövedelme például széles skálán mozog. Másik példa lehet e körben a gyógyászati segédeszközök vételára, amelyek egy csoportja nem részesül közfinanszírozásban, ugyanakkor ellenértékük köztudomásúan egészen magas összegű is lehet. Véleményem szerint méltánytalan megoldás lenne ennek kockázatát a károsultra telepíteni. Egy másik érv lehet még, hogy a jogosult az esetlegesen bekövetkező személyi sérüléséből eredő vagyoni káraitól nyilvánvalóan nem tudja a másik felet tájékoztatni a szerződéskötést megelőzően. Ha pl. a munkabérek nagyságrendjének előreláthatóságát vizsgáljuk, az még lehetséges, hogy a jogosult tájékoztatásából vagy egyéb körülményekből (pl. a szerződés tárgyát képező gépjármű magas vételárából) a kötelezett következtethet a másik fél jövedelmére, de a személyi sérülésből eredő keresőképtelenség időtartamát - ami nyilvánvalóan befolyásolja a nagyságrendet - semmiképpen sem

⁷¹ WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 401. o.

⁷² CSÖNDES MÓNIKA: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésébe foglalt előreláthatósági szabályának tényállási elemeiről, Polgári Jog, 2017/2., [13]-[14] bekezdésszám

lehet előre látni.

Ebben a kérdésben támpont lehet a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény értelmezése kapcsán született, a munkáltatónak a munkavállalója egészségi állapotában bekövetkezett károkért fennálló felelőssége egyes kérdéseiről szóló 1/2018. (VI.25.) KMK vélemény⁷³, melynek III.3. pontjában foglaltak szerint személyi károk esetében - a „thin skull” (vékony koponyacsont) doktrínája alapján - az előreláthatóságnak a kár nagyságrendjére nem kell kiterjednie, egyéb esetekben azonban nem mellőzhető annak vizsgálata sem.

A common law dolgozta ki a „thin skull” doktrínáját, amelynek kiindulópontja a károsult sebezhetősége, a kötelezett által nem ismert érzékenysége. A szabály alapjául szolgáló jogeset tényállása szerint a károsultnak rendellenesen vékony koponyacsontja volt, amely kihatott a beállott kár nagyságrendjére. Erről a károkozó nem tudott és nem is kellett tudnia róla, ennek ellenére a károsult valamennyi kárának megfizetésére kötelezték. A doktrína értelmében tehát a személyi sérülésből eredő károkat akkor is meg kell téríteni, ha azokat nem lehetett előre látni.⁷⁴

A Bécsi Vételi Egyezmény - mely a magyar szabályozás mintája - 5. Cikke is úgy rendelkezik, hogy az *Egyezmény nem vonatkozik az áruk által bárkinek okozott haláláért, vagy személyi sérülésért az eladót terhelő felelősségre.* Itt meg kell jegyezni, hogy a rendelkezés a konkrét szerződés tárgyát képező árura vonatkozik, a fordítás pontatlanul tartalmaz többszámot.⁷⁵

A Fővárosi Ítéltábla - korábban már hivatkozott - 14.Gf.40.195/2017/4/II. számú ítéletében is értelmezte az előreláthatósági korlát szabályát. Az alapul szolgáló tényállás szerint a felperes mint fuvarozó és a perben nem álló ... Kft. mint megrendelő között létrejött szerződés szerint a felperes vállalta 24 tonna szójadara megrendelő székhelyére történő szállítását. A felperes az alperest bízta meg a fuvar teljesítésével, a felperes a megbízásban rögzítette, hogy a szállítást végző járműnek kifogástalan állapotban kell lennie. Az alperes a megrendelő ... Kft. székhelyére 23.620 kg szójadarát

⁷³ online forrás: <https://kuria-birosag.hu/hu/kollvel/12018-vi25-kmk-velemeny-munkaltatonak-munkavallaloja-egeszsegi-allapotaban-bekovetkezett>

⁷⁴ FUGLINSZKY Ádám: Az előreláthatósági klauzula egyes kérdései, avagy kinek, mikor és mit kell előrelátnia, Magyar Jog, 2011/7., 419. o.

⁷⁵ SÁNDOR Tamás - VÉKÁS Lajos: Nemzetközi Adásvétel, A Bécsi Egyezmény kommentárja, HVG-ORAC, Budapest, 2005., 58. o. 200. sz. lábjegyzet

szállított. A lerakodást követően észlelték, hogy a szójadara - vashulladékkal történő keveredése folytán - szennyeződött. Az alperes által fuvarozott szójadara a korábban már leszállított jó minőségű 3.610 kg szójadarára borult, a két rakomány ily módon összekeveredett. A kárrendezés során megállapították, hogy az alperes a fuvarozásra használt pótkocsit nem, vagy nem kellő gondossággal takarította le.

Az alperes a fellebbezésében arra hivatkozott, hogy a más által fuvarozott, 3.610 kg szójadara tekintetében nem áll fenn a felelőssége a Ptk. 6:143. §-a alapján. Álláspontja szerint a felperes nem bizonyította, hogy ezen tétel tekintetében a károkozás előre látható lett volna a részéről.

Az ítéletábra a kérdésben úgy foglalt állást, hogy az alperes az áru jellegéből és a szállítás módjából előre láthatta, hogy amennyiben a fuvarszközt a vashulladéktól nem takarítja ki kellő gondossággal, akkor az azzal keveredett árunak a fuvarszközről más árura történő billentése ez utóbbi áru sérülését okozhatja.

A következő jogeset érdekessége, hogy az elsőfokú és a másodfokú bíróság más-más álláspontra helyezkedett a kár előreláthatóságával kapcsolatban.

A Fővárosi Törvényszék G.45.321/2015/32. számú ítéletében foglalt tényállás szerint az alperes egy szállítmányozással foglalkozó társaság, akivel a felperes tartós üzleti kapcsolatban állt, egy határőrizeti projekthez kapcsolódóan több áru szállítása tárgyában működtek együtt. A szállítmányozási szerződés keretében felperes megbízásából alperes vállalta egy helikopterkamera és tartozékai Nagy Britanniából Magyarországra történő szállítását. Alperes a felperes megbízásából a kamerarendszerre biztosítást kötött, amely azonban a következménykárokra nem terjedt ki. A felperes által megrendelt kamerarendszer 2014. július 15. napján érkezett meg Budapestre és a szállítás során ismeretlen okból megsérült. Mivel a káresemény megtörténtét a biztosítónak az alperes volt köteles bejelenteni, a felperes 2014. július 16-án e-mailben jelezte a szállítmány sérülését, és kérte a biztosítási ügyintézés megkezdését. Felperes a 2014. július 30. napján kelt levelében jelezte alperes felé, hogy a kamera megvásárlására egy határidőben kezdődő lekötött megrendeléssorozat teljesítése érdekében került sor. Alperes a kárt a biztosítónak 2014. augusztus 5-én jelentette be, melyről felperest a 2014. augusztus 6. napján kelt elektronikus levelében tájékoztatta. A biztosító

megbízott kárszakértője a szemlét 2014. augusztus 8. napján folytatta le és a sérüléssel okozati összefüggésben felmerült javítási költséget a biztosító megtérítette. A kamerarendszerre a felperesnek bérbeadási kötelezettsége teljesítése érdekében volt szüksége 2014. augusztus 3. napjától kezdődően, kötelezettsége 6 hónap határozott időtartamra szólt. Annak érdekében, hogy a felperes a szerződéses kötelezettségét teljesíteni tudja, egy megfelelő kamerarendszert volt kénytelen bérelni. Az alperes a felperesnél felmerült bérleti díj megfizetésétől elzárkózott arra hivatkozással, hogy ezen körben helytállási kötelezettsége nincs.

Alperes védekezése szerint a felperes nem közölte vele azt, hogy a kamerarendszerre egy bérbeadási szerződés teljesítése miatt határidőre szüksége van, ezért számára a kár bekövetkezése nem volt előrelátható.

Az elsőfokú bíróság - hivatkozva a Ptk. Indokolásra - kifejtette, hogy a helikopterkamera bérbeadása az ilyen termék szokásos üzleti hasznosításának minősül, amelyről az alperes a szerződéskötéskor tudott, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett, ezért az ebből eredő károkat meg kell térítenie. Megjegyzendő, hogy kifejezetten a kár nagyságrendjére vonatkozó okfejtéseket ez a határozat sem tartalmaz.

A Fővárosi Ítélet tábla a Gf.40.720/2018/3-II. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította. Szigorúbb megközelítést alkalmazva kifejtette, hogy a felperes a szerződéskötéskor nem kellőképpen tájékoztatta az alperest a helikopterkamera későbbi felhasználásáról. E körben tudatnia kellett volna az alperessel, hogy egy speciális eszközről van szó, melyre egy meghatározott időponttól kezdődően szüksége van egy megbízás teljesítéséhez. Egyetértett azon alperesi hivatkozással, hogy önmagában a helikopterkamera üzleti célból történő hasznosításáról való tudomás nem alapozza meg az előreláthatóság megállapítását.

A fenti jogeset elemzésekor is az előreláthatósági korlát céljából kell kiindulni, mely - mint az már korábban kifejtésre került - a szokatlan károk kizárása. Ellenben „az adott üzletágban szokásosnak tekinthető kárkövetkezményeket a szerződészegő félnek mindig meg kell térítenie.”⁷⁶ Ebből kifolyólag - véleményem szerint - azt kellett eldönteni, hogy a fuvarozott dolog pótlásából eredő

⁷⁶ Ptk. Indokolás 589. o. online forrás: www.parlament.hu

költségek szokásos vagy szokatlan következménynek minősülnek-e. Az alperesi szállítmányozó tudomása kiterjedt arra, hogy a kamerát a felperes üzleti tevékenysége körében hasznosítja, továbbá arra is, hogy „nem ráérős” szállításokról volt szó.⁷⁷ Álláspontom szerint mindezekből következtetnie kellett volna arra, hogy a felperes üzleti érdeke a kamera mielőbbi rendelkezésre állását követeli meg. Ezért a kamera javításának elhúzódása miatt szükséges lehet annak valamilyen módon - tipikusan bérléssel - történő pótlása, melynek költségvonzata van. A tényállásban ráadásul nem is arról volt szó, hogy a felperesnek egy-két napon belül volt szüksége a kamerára, hanem a károsodást követő több, mint két héttel kellett rendelkezésre bocsátania azt. Mivel a peresített kárigény a szállítmányozott kamera pótlásából eredő költség, annak - véleményem szerint - nincs jelentősége, hogy a felperes a kamerát miként kívánta hasznosítani, a lényeg, hogy - az alperes által is tudottan - szüksége volt arra. Ami pedig a nagyságrend kérdését illeti, arra hivatkozással lehetett volna alacsonyabb marasztalási összeget megállapítani, hogy a kár az alperes számára a tényleges nagyságrendben nem volt előre látható, tekintettel az előreláthatósági korlát fokozatos jellegére.

Fuglinszky Ádám szerint is az elsőfokú bíróság megközelítése felelt meg inkább a jogalkotó szándékának, és egyébként a Bécsi Vételi Egyezmény gyakorlatának is.⁷⁸

Egy másik jogesetben az alperes 2003. január 15. napjától 2015. március 16. napjáig a felperesi gazdasági társaság vezető tisztségviselője volt, mely feladatot megbízási jogviszony keretében látta el. Az alperes a felperes vezető tisztségviselőjeként 2015. február 23. napján a felperes bankszámlájáról 57.150.000,- Ft-ot utalt ...Kft. bankszámlájára egy általa és az 1-es sz. személy által aláírt megbízási szerződés elnevezésű okirat alapján, melynek dátumaként 2014. január 2. napját tüntették fel. A ... Kft. 2016. szeptember 5. napján törlésre került a cégjegyzékből, kényszertörlés folytán. A bíróság - a bizonyítási eljárás eredményeként - megállapította, hogy az alperes szavahihetősége megdőlt, a megbízási szerződés nem jött létre a felperes és a ... Kft. között és teljesítés nem történt. Azzal, hogy az alperes egy létre nem jött szerződés alapján utalt át 57.150.000,- Ft-ot ... Kft. részére, megszegte a Ptk. 3:112. § (2) bekezdésében foglalt kötelezettségét. Ezáltal a felperesnek az utalt összeg szerinti, a vagyonában beállott értékcsökkenésből álló kára

⁷⁷ Megjegyzés: az utóbbi információt az alperes fellebbezése tartalmazza, melyet a másodfokú határozat ismertet.

⁷⁸ WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021., 408. o.

keletkezett. Az elsőfokú bíróság a teljes összeg megfizetésére kötelezte az alperest, mely döntését a másodfokú bíróság helybenhagyta.⁷⁹

A bíróság ugyan hivatkozott ítéletében a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésére, de annak a konkrét ügygel kapcsolatos értelmezése elmaradt. Ugyanakkor általánosságban leszögezhető: egy vezető tisztségviselőtől már a tisztsége elfogadásakor elvárható annak felismerése, hogy a jogi személy érdekeit súlyosan sérti, ha megfelelő jogalap nélkül kifizetést eszközöl, mellyel megszegi a Ptk. 3:112. § (2) bekezdésében⁸⁰ foglaltakat. Ebből kifolyólag az egyes szerződések előkészítése, továbbá megkötése során fokozott gondossággal kell ügyelnie arra, hogy az adott szerződés a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfeleljen. Ez egy olyan alapvető követelmény, amelynek megszegése alkalmas arra, hogy mind a kár jellege, mind annak nagyságrendje tekintetében megalapozza az előreláthatóság megállapítását. Utóbbi tekintetében azért, mert ugyan az egyes jövőbeni szerződéses összegek nem lehetnek ismertek, de az igen, hogy a jogalap nélkül kifizetett összeg - legyen az akármilyen nagyságú - teljes terjedelmében kárként jelentkezik az adott jogi személlynél.

A jogirodalomban ismert olyan álláspont, mely szerint tartós jogviszonyok esetén, így a vezető tisztségviselő belső felelőssége körében is, indokolt lehet az elvárást annyiban meghatározni, hogy a kötelezett felismerje, a szerződések bármilyen megszegésének kártérítési következményei lehetnek.⁸¹

Vélhetően ez a megközelítés nem lesz helytálló, mert akkor gyakorlatilag minden kár előre látható lenne, ezáltal az előreláthatósági klauzula pedig értelmét vesztené.

A vezető tisztségviselő felelősségének vizsgálatakor kiindulópont lehet a bíróság számára az adott jogi személy jellemzőinek feltárása; így például a tevékenységi körének, vagyoni forgalmának, az általa kötött jogügyletek átlagos értékének, szervezeti felépítésének megismerése a jogalkalmazó

⁷⁹Fővárosi Törvényszék 17.P.24.436/2015/70. számú ítélete, Fővárosi Ítéletábrla Pf.20.595/2019/5. számú ítélete

⁸⁰ Ptk. 3:112. § (2) A vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján önállóan látja el. E minőségében a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a társaság legfőbb szerve határozatainak van alávetve. A vezető tisztségviselőt a társaság tagja nem utasíthatja, és hatáskörét a legfőbb szerv nem vonhatja el.

⁸¹ GÁRDOS István - GÁRDOS Péter: A vezető tisztségviselők felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, Ügyvédek Lapja, 2014/3-4. 15-21., online forrás: <https://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679>

segítségére lehet annak meghatározásában, hogy a kötelezettnek mit kellett előre látnia a szerződéskötés időpontjában.⁸²

A kár felismerhetősége körében Vékás Lajos - a Bécsi Vételi Egyezményhez fűződő jogirodalom alapján - kifejtette, hogy a lehetséges következménykár és elmaradt haszon bekövetkezésével kapcsolatos körülményekkel a legtöbb esetben a szerződésszegő fél nincs tisztában. Ezért ezek kockázatáról, az ezeket befolyásoló körülményekről a jogosultnak tájékoztatnia kell a kötelezettet. Például, ha a jogosult a tovább-eladás szándékával vásárol, akkor a szerződésszegés miatti elmaradt hasznot a kötelezett csak akkor köteles megtéríteni, ha a jogosult eredeti szándékáról tudott. Eltérő megítélés alá esik, ha a vevő kereskedő és kereskedelmi cikket vásárol, mivel akkor a tovább-eladásról történő külön tájékoztatás nélkül is fennáll a kötelezett felelőssége az elmaradt haszonért. Ezen utóbbi esettel lehet azonos, ha a szállító a szerződéskötés időpontjában tudja, hogy a megrendelő a nyersanyagot az üzemében történő felhasználás, majd a végtermék értékesítése végett szállíttatja. Az üzemleállásból eredő elmaradt haszon megítélésében eltérő álláspontok alakultak ki: az egyik nézet szerint a reálisnak tekinthető haszon megtérítendő, míg a másik megközelítés szerint csak akkor, ha a jogosult az üzem leállításának veszélyére kifejezetten felhívta a figyelmet. További esetkör, amikor a jogosult a kötelezett szerződésszegése következtében az általa harmadik személynek okozott kárért felelős. Ha a jogosult kereskedő, ebben az esetben is külön tájékoztatás nélkül felel a kötelezett, azonban, ha a szerződésszegése esetére a harmadik személlyel szemben a szokásost meghaladó kötelezettségeket vállalt, csak előzetes tájékoztatás esetén felel az eredeti szerződésszegést szegő fél.⁸³

A szerződéssel kapcsolatos azon körülmények tehát, amelyekre a jogosult legkésőbb a szerződéskötés időpontjában kifejezetten felhívta a kötelezett figyelmét, előre láthatónak minősülnek.

IV.3.2. A jogosult bizonyítási kötelezettsége

A törvényszöveg egyértelműen fogalmaz az előreláthatóság bizonyításának kérdésében: az a

⁸²KISFALUDI András: A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, In: (L)ex Cathedra et Praxis - Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából (szerk.: Csehi Zoltán - Koltay András - Landi Balázs - Pogácsás Anett), Pázmány Press, Budapest, 2014., 330. o., online forrás: https://jak.ppke.hu/uploads/collection/207/file/LABADY_unnepi_kotet0919_nyomasra.pdf

⁸³VÉKÁS Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésszegésekből eredő kártérítési igényeknél, Magyar Jog, 2002/9., III. 5. b)-c) pontok

jogosultat terheli. Az Indokolás szerint a jogosultnak megfelelően kell tájékoztatnia a kötelezettet annak érdekében, hogy a kötelezett a lehetséges kockázatokat megfelelően fel tudja mérni, és a rendelkezésre álló információk alapján megalapozottan tudjon dönteni a kockázat vállalásáról, az ellenérték összegéről, továbbá a biztosítás kötéséről.⁸⁴

A „szójadarás ügy” alapján megállapítható, hogy az előreláthatóság fennállása nem mindig igényel különösebb bizonyítást, hiszen abban az esetben a fuvarozás általános, tipikus körülményeiből a kötelezettnek fel kellett ismernie az adott szerződészegése lehetséges következményeit.

A bizonyítási teher kérdésében a Kúria is állást foglalt a Pfv.20.077/2021. számú ügyben. Az eljárás alapjául szolgáló tényállás szerint az alperes 2003-ban szerezte meg az 1. sz. ingatlan 3021/10.000 arányú tulajdoni illetőségét. A ... Rt. felhívására az alperes 2004. június 3-án hozzájárult, hogy a vízmű az 1. és 2. sz. ingatlanok víz- és szennyvíz vezetékeit átépítse. A nagynyomású vízvezeték megvalósult, azonban a vízügyi hatóság az ingatlanra vízvezetési szolgalmat nem alapított. Az alperes 2007-ben megszerezte az 1. sz. ingatlan további 6979/10.000 arányú tulajdoni illetőségét. Az 1. és 3. sz. ingatlanok egyesítésével jött létre a 4. sz., 19.808 négyzetméter alapterületű ingatlan, amelynek tulajdonjogát az alperes a 2014. március 26-án kelt adásvételi szerződéssel átruházta a felperesre. Az átruházott ingatlan beépíthetősége a helyi építési szabályzat szerint 20%-os arányú volt. A felperes az alperestől megvásárolt ingatlannal szomszédos ingatlanokat is megszerezve további telekalakítással a tulajdonában lévő ingatlanokat összevonta, mellyel létrejött az egyesített, 23.603 négyzetméter alapterületű 4. sz. ingatlan. A helyi építési szabályzat utóbbi módosítása folytán az egyesített ingatlan beépíthetősége 50 %-ra növekedett. A felperes 2016 áprilisában szerzett tudomást arról, hogy a 4. sz. ingatlan alatt 212 méter hosszan nagynyomású vízvezeték húzódik.

A felperes - a szakdolgozat témája szempontjából releváns - másodlagos kereseti kérelmében a tájékoztatási kötelezettség megsértése miatt kérte alperest kártérítés megfizetésére kötelezni. Az állított kára az általa utóbb kialakított, egyesített 4. sz. ingatlan akadálymentesítésével kapcsolatos költségekből tevődött össze (vízvezeték kivitelezési költsége, tervezési költség, műszaki ellenőr díja).

A bíróság megállapította az alperes szerződészegését amiatt, hogy megszegte a Ptk. 6:62. § (1)

⁸⁴ Ptk. Indokolás 590. o., online forrás: www.parlament.hu

bekezdésében foglalt tájékoztatási kötelezettségét, mivel nem tájékoztatta a felperest a szerződéskötés időpontjában a vízvezeték létesítéséről. Az alperes ezen magatartása elvileg megalapozhatta a kártérítési felelősségét a Ptk. 6:63. § (3) bekezdése⁸⁵ alapján. Ugyanakkor a jogvita elbírálása szempontjából végül annak volt jelentősége, hogy a felperes nem tájékoztatta az alperest a szerződéskötéskor a szerződéssel elérni kívánt céljáról, mely szerint a szerződés tárgyát képező ingatlant is érintő telekalakításokat, ingatlan összevonásokat tervez beruházási célból. Ezzel a mulasztásával ő is megszegte a Ptk. 6:62. § (1) bekezdése szerint kötelezettségét.

Megállapította a bíróság azt is, hogy - a felperes hivatkozásával szemben - a keresete következménykár megtérítésére irányult, mivel az általa megvalósított ingatlan összevonások eredményeként létrejött ingatlan tekintetében állította a vízvezeték akadályozó hatását. A peres felek közötti szerződésnek azonban nem ez az utoljára létrejött ingatlan volt a tárgya, ezért az azzal kapcsolatban felmerült költség semmiképpen sem tekinthető a Ptk. 6:143. § (1) bekezdése szerinti szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kárnak, az a vagyonában keletkezett egyéb kárnak minősül. Ebből kifolyólag az elbírálás során alkalmazni kell a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt szabályt. Az előreláthatóság vizsgálatakor viszont jelentősége van a felperesi tájékoztatás elmulasztásának. Tekintettel arra ugyanis, hogy a fent hivatkozott terveiről nem tájékoztatta az alperest a szerződés megkötésekor, az alperes részéről nyilvánvalóan nem volt előrelátható a vízvezeték létének az utóbb létrejött ingatlanon tervezett beruházásra esetleges hátrányos hatása és az annak áthelyezéséből eredő költség. Ezért ezen kártípusért nem áll fenn az alperes kártérítési felelőssége. A döntés elvi tartalmának III. pontjában rögzítette a Kúria, hogy következménykárral összefüggő kártérítési igény érvényesítésekor a jogosultat terheli annak bizonyítása, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt.⁸⁶

A fenti ügyben az előreláthatóság kérdése tekintetében releváns tájékoztatás elmaradt, azonban, ha az megtörtént volna, akkor is azt olyan formában kellett volna megtenni, hogy egy esetleges alperesi vitatás esetén is bizonyítható legyen. Az előreláthatóság bizonyítási nehézségeinek kiküszöbölésére alapvetően a megfelelő szerződésszerkesztési gyakorlat kialakítása lehet a leghatékonyabb megoldás. Amennyiben a szerződés maga nem is tartalmazza, de a jogosult a szerződésre, illetve az esetlegesen

⁸⁵ Ptk. 6:62. § (3) Ha a szerződés létrejön, az a fél, aki az (1) bekezdésben foglalt kötelezettségét megszegi, köteles a másik fél ebből származó kárát a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség általános szabályai szerint megtéríteni.

⁸⁶ Kúria Pfv.20.077/2021/12. számú ítélete

bekövetkező károkkal kapcsolatos körülményekre felhívja a kötelezett figyelmét a szerződéskötést megelőzően, javasolt azt mindenképpen írásos vagy egyéb felidézhető módon megtenni (például levél, jegyzőkönyv formájában).⁸⁷

A Kúria előtt Pfv.20.904/2018. számon ajánlás hatályon kívül helyezése iránt folyamatban volt ügyben rögzítette a bíróság, hogy a jogosult által érvényesített következménykár tekintetében az alperesi békéltető testületnek vizsgálnia kellett volna, hogy a fogyasztó a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglaltaknak eleget tett-e. Az alperesnek az eljárásban rendelkezésre álló nyilatkozatok és okiratok tartalmából kellett volna következtetést levonnia arra vonatkozóan, hogy a következménykár iránti igénye esetén terhelte-e a fogyasztót bizonyítási kötelezettség. A felperes az alperes előtti eljárásában becsatolta a fogyasztóval folytatott levelezését, amelyben mind jogalapjában, mind összecszerúságában vitatta a követelést. Ezen nyilatkozat alapján az alperesnek - a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésének megfelelően - a fogyasztó által elmulasztott bizonyításra tekintettel kellett volna meghoznia döntését.⁸⁸

A Veszprémi Törvényszék a G.40.066/2018/52. számú ítéletében elmaradt haszonból eredő kár megtérítésére kötelezte az alperest. A felperesi jogelőd egyik - az ügy szempontjából releváns - tevékenységi köre a tojás nagykereskedelme. A 2017. évi és a 2018. első félévi adatokból kitűnően tojásonként 20,- Ft önköltség mellett 21,3,- Ft eladási árat ért el darabonként. A felperesi jogelőd 2015. óta állt szerződéses kapcsolatban az alperessel. A szerződések szerint az alperes 16 hetes előnevelt jércéket szállított a felperesi jogelődnek, aki az állatokat tojótyúkként állította termelésbe és a megtermelt tojásokat értékesítette. A per alapjául szolgáló szerződésben az alperes vállalta 40.000 darab 16 hetes előnevelt jérce eladását felperesi jogelőd részére. Alperes a tojástermelés tekintetében biztosította, hogy az a jércék 560 napos korig történő tartása esetén állatonként eléri a 300 darabot. Az alperes az állatok szállítását megelőzően elállt a szerződéstől, a felek ezt követően még próbáltak egyeztetni, de az nem vezetett eredményre, a szerződéses állatállományt végül más részére értékesítette. A bíróság - a lefolytatott bizonyítás eredményeként - megállapította, hogy az alperes jogtalanul állt el a szerződéstől, mely megalapozta a felperesi jogelőd kárigényét. A szerződéses rendelkezésekből egyértelműen megállapítható volt, hogy az alperes a szerződéskötéskor

⁸⁷ VEREBICS János: A szerződésszegésért való kárfelelősség az előreláthatóság alapján való korlátozása az új Ptk.-ban, *Gazdaság és Jog*, 2015/4., 11. o.

⁸⁸ Kúria Pfv.20.904/2018/9. számú ítélete

tisztában volt a jércék rendeltetésével, maga garantálta - időtartam szerint meghatározva - az átlagos hozamot. Az alperes nem vitatta a tojások értékesítési árát és az azokkal kapcsolatban felmerült önköltség összegét is elfogadta.

Jelen ügyben tehát az elmaradt haszonra kiterjedő előreláthatóság szempontjából jelentős körülmények nagy részét maga a szerződés tartalmazta, kezdve azzal, hogy a kötelezett számára nyilvánvaló volt, hogy a szerződés megkötésére esetén a jogosultnak elmaradt haszon jellegű kára keletkezik, amely a tojások értékesítésének elmaradásában áll. A nagyságrend tekintetében is számszerűen meg lehetett határozni, az alperes kifejezett vállalása alapján, hogy 12 millió darab tojás termelése várható. Az alperes számára a tojásokkal kapcsolatos önköltség és az értékesítési ár közötti különbség mértéke nem volt pontosan előre látható. Tekintettel azonban annak összegére, semmiképpen sem tekinthető olyan nagyságrendűnek, amely nem volt felismerhető a kötelezett számára.

Összegzés

Amint azt jelen szakdolgozatban próbáltam bemutatni, a Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági klauzula alkalmazásával kapcsolatban még található bizonytalanságok. Ennek legfőbb oka, hogy e jogszabályi rendelkezést a bírói gyakorlatnak - tekintettel a Ptk. hatályba lépése óta eltelt időtartamra és a polgári peres eljárás szabályaira - még nem volt alkalma kitölteni tartalommal.

A hazai joggyakorlat kialakítása során mindenképpen javasolt a Bécsi Vételi Egyezmény és a common law szakirodalmát tanulmányozni, az ebből eredő ismeret - mintegy - kiindulópontként szolgálhat a jogalkalmazók számára, a megfelelő szemléletmód kialakításában nyújthat segítséget. Ami bizonyos: az értelmezési nehézségeknél mindig a szabályozás célját kell a középpontba helyezni és abból kell következtetni annak - egyedi esetben - megfelelő alkalmazására.

Az ok-okozati összefüggés vizsgálata tekintetében eldőltnek látszik, hogy a bírói gyakorlat nem követi a Bécsi Vételi Egyezmény nyomán kialakult gyakorlatot, hanem továbbra is a releváns okok szűrésével határoz a kérdésben. A normaszövegből egyértelműen megállapítható, hogy mely félnek mely tény kell bizonyítania, arról a Kúria is - a korábban kifejtettek szerint - állást foglalt. A fedezeti szerződésből eredő kárigényekkel kapcsolatban ugyan akadnak véleménykülönbségek, de a végkövetkeztetés - úgy tűnik - az, hogy azok tekintetében nem kell elvégezni az előreláthatósági tesztet.

Ugyanakkor jelentős kérdésekre még nem született válasz.

Ilyennek tekinthető, hogy mit kell és mennyire pontosan előre látnia a szerződésszegő félnek. Nyilván erre a különböző szerződéstípusok esetén eltérő válaszok születnek majd, de az egységes jogalkalmazás érdekében mindenképpen szükséges lesz a főbb kereteket, szempontokat meghatározni. Állást kell foglalnia a jogalkalmazásnak továbbá abban is, hogy a kár jellegét és/vagy nagyságrendjét kell-e előre látni. Esetleg meghatározni azon kártípusokat, amelyeknél a nagyságrend felismerhetőségétől el lehet tekinteni. E körben ismételten hangsúlyoznám a személyi sérülésekből

eredő vagyoni károk tekintetében a megengedőbb, a károsultra nézve méltányosabb gyakorlat kialakításának szükségességét.

További problémás kérdéskör a tartós jogviszonyok esete, amelyekből eredő jogviták megelőzésénél - feltehetően - fokozottabb jelentősége lesz a megfelelő szerződéses gyakorlat kialakításának, akár az előreláthatóságra vonatkozó körülményekkel kapcsolatos tájékoztatást, akár a diszpozitív szabályozásból eredő lehetőségeket nézzük.

Felhasznált Irodalom

- BODZÁSI Balázs: Az új Ptk. esetleges módosításáról, Magyar Jog, 2016/2.
- BORONKAY Miklós: Kártérítés fedezeti szerződés alapján. Magyar Jog 2015/5.
- BORONKAY Miklós: Kártérítési kérdések az ügyvédi gyakorlatban, Polgári Jog, 2017/11.
- BORONKAY Miklós: Tapadókar - következménykár, Polgári Jog 2022/3-4.
- CSEHI Zoltán (főszerk.): 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2021.; online forrás: <https://www.mhk.hu/files/ptk-kommentar.pdf>
- CSÖNDES Mónika: A Hadley v Baxendale ítélet - esetismertetés „common law módra”, JURA 2012/1.
- CSÖNDES Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésében foglalt előreláthatósági korlátról, Polgári Jog, 2016/7-8.
- CSÖNDES Mónika: A Ptk. 6:143. § (2) bekezdésébe foglalt előreláthatósági szabályának tényállási elemeiről, Polgári Jog, 2017/2.
- FUGLINSZKY Ádám: Az előreláthatósági klauzula egyes kérdései, avagy kinek, mikor és mit kell előrelátnia, Magyar Jog, 2011/7.
- FUGLINSZKY Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC. Budapest, 2015.
- FUGLINSZKY Ádám: Az előreláthatósági klauzula értelmezésének újabb dilemmái, Gazdaság és Jog, 2019/7-8.
- GÁSPÁRNÉ Baranyabán Judit: Az előreláthatósági korlát a kontraktuális és deliktuális felelősségnél, Bírósági Döntések Tára, 2015/7-8.
- GÁRDOS István - GÁRDOS Péter: A vezető tisztségviselők felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, Ügyvédek Lapja, 2014/3-4. 15-21.,
online forrás: <https://ptk2013.hu/szakcikkek/gardos-istvan-es-gardos-peter-a-vezeto-tisztsegyviselok-felelossege-az-uj-polgari-torvenykonyvben/3679>
- KEMENES István: A szerződésszegés szabályozása az új polgári törvénykönyvben, Jogtudományi Közlöny, 2014/5.
- KEMENES István: A kontraktuális kártérítés egyes kérdései, Magyar Jog 2017/1.
- KISFALUDI András: A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, In: (L)ex Cathedra et Praxis - Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja

alkalmából (szerk.: Csehi Zoltán - Koltay András - Landi Balázs - Pogácsás Anett), Pázmány Press, Budapest, 2014., online forrás: https://jak.ppke.hu/uploads/collection/207/file/LABADY_unnapi_kotet0919_nyomasra.pdf

- LESZKOVEN László: Szerződésszegés a polgári jogban. [Digitális kiadás.] Budapest, 2019., Wolters Kluwer Hungary Kft., online forrás: https://mersz.hu/hivatkozas/YOV1742_62_p10#YOV1742_62_p10
- SÁNDOR Tamás - VÉKÁS Lajos: Nemzetközi Adásvétel, A Bécsi Egyezmény kommentárja, HVG-ORAC, Budapest, 2005.
- TERCSÁK Tamás: Vezető tisztségviselő felelőssége a Ptk. és az Mt. szabályai szerint, Gazdaság és Jog, 2017/7-8.
- VEREBICS János: A szerződésszegésért való kárfelelősség az előreláthatóság alapján való korlátozása az új Ptk.-ban, Gazdaság és Jog, 2015/4.
- VÉKÁS Lajos: Előreláthatósági klauzula szerződésszegésekből eredi kártérítési igényeknél, Magyar Jog, 2002/9.
- VÉKÁS Lajos: Szerződésszegési kártérítési felelősség a bírói gyakorlatban, Magyar Jog, 2020/10.
- WELLMANN György (szerk.): A Ptk. magyarázata. V/VI. Polgári jog. Kötelmi jog. Első és Második rész. HVG-ORAC, Budapest, 2021.
- Egyéb internetes források:
- Ptk. Indokolás, online forrás: www.parlament.hu
- <https://kuria-birosag.hu/hu/kollvel/12018-vi25-kmk-velemenymunkaltatonak-munkavallalaja-egeszsegi-allapotaban-bekovetkezett>
- <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>
- uj.jogtar.hu
- https://www.kuria-birosag.hu/hu/ptk?body_value=s%C3%A9relemd%C3%ADj